

PM Rotel VI (Dnr KS 2018/236)

Ett fönster av möjligheter - Stärkt barnrättsperspektiv för barn i skyddat boende (SOU 2017:112)

Remiss från Socialdepartementet

Remisstid den 1 juni 2018

Borgarrådsberedningen föreslår att kommunstyrelsen beslutar följande.

1. Remissen besvaras med hänvisning till vad som sägs i promemorian.
2. Paragrafen justeras omedelbart.

Föredragande borgarrådet Åsa Lindhagen anför följande.

Ärendet

Regeringen tillsatte 2016 en utredning om ett stärkt barnrättsperspektiv för barn i skyddat boende. Utredningens uppdrag har varit att föreslå åtgärder för att stärka barnrättsperspektivet för barn som vistas i skyddat boende tillsammans med en vårdnadshavare. Utgångspunkten skulle vara barnets grundläggande mänskliga fri- och rättigheter och barnets bästa enligt FN:s konvention om barnets rättigheter.

Utredningen föreslår bland annat att skyddat boende regleras i socialtjänstlagen, att skyddade boenden ska vara tillståndspliktiga, att barn och unga ska erbjudas en hälsoundersökning och att barnets rätt till skolgång ska säkerställas. Ett flertal förslag läggs fram som avser att säkra kompetens och kvalitet vid de skyddade boendena. Utredningen visar på att förslagen kommer att innebära högre kostnader för att bedriva skyddat boende samt att de nya kraven kommer att leda till ett merarbete för kommunerna rörande handläggning.

Socialdepartementet har remitterat promemorian till Stockholms stad för yttrande. Remissen i sin helhet finns på [regeringens hemsida](#).

Beredning

Ärendet har remitterats till Stadsledningskontoret, Socialnämnden, Utbildningsnämnden, Skarpnäcks stadsdelsnämnd, Spånga-Tensta stadsdelsnämnd och Södermalms stadsdelsnämnd.

Stadsledningskontoret är i huvudsak positivt till flertalet av utredningens förslag, men ställer sig frågande till vissa delar och slutsatser, bland annat förslaget om att båda vårdnadshavarna måste samtycka till en placering.

Socialnämnden välkomnar att utredningen så tydligt lyfter barnets rättigheter och förslaget att skyddat boende ska regleras i socialtjänstlagen (2001:453), SoL, definieras juridiskt och vara tillståndspliktigt. Nämnden anser dock att det finns andra delar i förslaget som kommer att bli svåra att hantera praktiskt inom socialtjänsten.

Utbildningsnämnden ställer sig i huvudsak bakom utredningens förslag, men lämnar några synpunkter och förklarar vad gäller barns rätt till och möjlighet att ta del av förskola och skola.

Skarpnäcks stadsdelsnämnd ser positivt på delar av utredningens förslag, men ser utmaningar gällande kraven om samtycke från båda vårdnadshavare inför placering av barn i skyddat boende och att placering enbart får ske tillsammans med vårdnadshavare.

Spånga-Tensta stadsdelsnämnd är positiv till förslagen om författningsändringarna då detta förbättrar villkoren för barn vid beslut om och under vistelse i skyddat boende. Nämnden ser dock praktiska svårigheter med att till exempel fatta beslut för barnet vid delad vårdnad, speciellt vid akut placering i skyddat boende.

Södermalms stadsdelsnämnd är positiv till betänkandet och delar utredningens slutsats att barnen i skyddat boende behöver synliggöras.

Mina synpunkter

Barn som utsätts för och upplever våld är oerhört utsatta och behöver därför samhällets hjälp för att kunna få sina behov av skydd och stöd tillgodosedda. I yttersta fall innebär det att socialtjänsten behöver gripa in och placera barnet utanför det egna hemmet, ibland tillsammans med en vårdnadshavare som också utsätts för våld. I dagsläget innebär det senare att vårdnadshavaren blir placerad i skyddat boende och att barnet räknas som medföljare, det vill säga får inget eget placeringsbeslut och därmed inte per automatik någon enskild uppföljning. Det innebär också att socialtjänsten och det skyddade boendet inte får särskild dokumentation för barnet och att individuella insatser till barnet försvåras. Detta kan leda till att barnet lider rättighetsförluster och därmed inte får den hjälp och det stöd den behöver.

Därför välkomnar jag att utredningen nu presenterar flera förslag för hur barnrättsperspektivet bättre ska kunna uppfyllas i samband med en placering i skyddat boende. Överlag delar jag utredningens bedömning att de förslag som lämnas kommer att leda till att barns rättigheter stärks. Jag delar uppfattningen att insatsen skyddat boende behöver definieras i socialtjänstlagen och att barn behöver ses som ett eget rättssubjekt i förhållande till placeringen. Jag ser också mycket positivt på att utredningen lämnar flera förslag på hur barns rätt till skola och förskola ska tillgodoses. En väl fungerande skolgång är en av de viktigaste skyddsfaktorerna för barn i utsatthet och en placering i skyddat boende ska inte innebära att barnet riskerar att hamna efter i skolarbetet. Dessutom är det en viktig del av barns vardag och kan därför ge en stabilitet när mycket annat känns osäkert. Därför är detta också ett prioriterat område att arbeta med för Stockholms stad enligt stadens program mot våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck.

I och med att utredningen föreslår att skyddat boende ska ses som en särskild placeringsform och att barn som följer med sin vårdnadshavare ska få ett eget placeringsbeslut behöver det faktum att insatser för barn enligt socialtjänstlagen kräver båda vårdnadshavarnas medgivande hanteras. Utredningens bedömning är att detta i flertalet fall inte kommer vara ett problem. Likt stadsledningskontoret och socialnämnden delar jag inte den bedömningen. Jag ser uppenbara risker med att förutsätta att även den våldsutövande vårdnadshavaren ska ge sitt oavkortade

samtycke till en placering i skyddat boende. Dessutom kan denna presumtion leda till att den våldsutsatta föräldern avstår från att ta emot hjälp när socialtjänsten informerar om att våldsutövaren behöver lämna samtycke.

Utredningens förslag kommer att innebära mer omfattande dokumentation gällande barnet, vilket innebär en risksituation sett till vårdnadshavares rätt till insyn. Här anser jag att det finns oklarheter kring om befintlig lagstiftning är tillräcklig för att tillgodose barns behov av en trygg och säker dokumentation. Vi får aldrig riskera att socialtjänsten utsätter barnet eller den våldsutsatta vårdnadshavaren för ytterligare risker utifrån att den våldsutövande vårdnadshavaren får tillgång till barnets dokumentation. Utredningens förslag både vad gäller detta och hur socialtjänsten ska hantera samtycke från våldsutövaren behöver analyseras ytterligare för att säkerställa barns rätt till skydd och stöd. I övrigt hänvisar jag till stadsledningskontorets och socialnämndens yttranden.

Jag föreslår att borgarrådsberedningen föreslår att kommunstyrelsen beslutar följande.

1. Remissen besvaras med hänvisning till vad som sägs i promemorian.
2. Paragrafen justeras omedelbart.

Stockholm den 24 maj 2018

ÅSA LINDHAGEN

Bilagor

1. Reservationer m.m.
2. Remissen i sammanfattning

Borgarrådsberedningen tillstyrker föredragande borgarrådets förslag.

Remissammanställning

Ärendet

Regeringen tillsatte 2016 en utredning om ett stärkt barnrättsperspektiv för barn i skyddat boende. Utredningens uppdrag har varit att föreslå åtgärder för att stärka barnrättsperspektivet för barn som vistas i skyddat boende tillsammans med en vårdnadshavare. Utgångspunkten skulle vara barnets grundläggande mänskliga fri- och rättigheter och barnets bästa enligt FN:s konvention om barnets rättigheter.

Utredningens förslag i korthet

Med ett stärkt barnrättsperspektiv i skyddat boende menar utredningen att barnet är ett eget rättssubjekt, tas emot oavsett ålder och kön, får boende med särskild barnkompetens, får sina egna stödbehov tillgodosedda, får säker skolgång och är skyddat från våld med mera.

Skyddat boende regleras i socialtjänstlagen och definieras juridiskt

Skyddat boende ska regleras i socialtjänstlagen som en boendeinsats för den som behöver stöd och skydd till följd av hot, våld eller andra övergrepp. Barn får tas emot i ett sådant boende endast tillsammans med en vuxen vårdnadshavare. Med detta följer att socialnämnden ska utreda, fatta beslut om och följa upp insatsen. Insatsen ska vid behov kunna erbjudas den som utsatts för brott av andra än närstående, exempelvis i samband med människohandel eller prostitution.

Kvalitetskrav i skyddat boende

Ett skyddat boende ska ha tillräcklig bemanning och tillräckliga skyddsanordningar för att kunna erbjuda skydd mot hot, våld eller andra övergrepp.

Skyddade boenden ska vara tillståndspliktiga

En enskild verksamhet som driver skyddat boende ska ansöka om tillstånd hos IVO för att få bedriva verksamheten. Kommuner och landsting som driver skyddat boende ska anmäla denna verksamhet till IVO (Inspektionen för Vård och Omsorg).

Skyddat boende blir en ny placeringsform

Socialnämnden ska enligt utredningens förslag fatta beslut enligt 4 kap. 1 § SoL även vad gäller de barn som följer med en vårdnadshavare till skyddat boende. Om barnet har två vårdnadshavare, måste dock båda samtycka till insatsen. I de allra flesta fall bedömer utredningen att ett sådant samtycke kommer att kunna erhållas. I de fall då detta inte blir möjligt ska socialnämnden få besluta om åtgärden med bara den ena vårdnadshavarens samtycke, om detta krävs med hänsyn till barnets bästa.

Barnet ska få tillgång till hälso- och sjukvård

Barn och unga ska, på motsvarande sätt som gäller vid andra placeringar utanför hemmet, erbjudas en hälsoundersökning.

Barnets rätt till skolgång ska säkerställas

Om barnet behöver byta skola till följd av vistelsen i skyddat boende, ska socialnämnden kunna besluta om att samtycke från endast en vårdnadshavare behövs. Detta för att säkerställa att barn i skyddat boende ska kunna fullfölja sin skolgång även när det saknas samtycke från båda vårdnadshavarna.

Barnet ska få en trygg utflyttning

Tillgång till permanent bostad samt fortsatt vård och stöd är viktiga förutsättningar för att tiden efter vistelsen i skyddat boende ska bli trygg för barnet. Socialtjänsten behöver planera för detta redan i inledningsskedet av barnets placering.

Barnet ska vara fredat från våld

Utredningen föreslår att särskilda utbildningsinsatser riktas till domstolar och familjerätter om barns situation i skyddat boende och att Socialstyrelsen uppdras att ta fram en modell för barns umgänge med en misstänkt förövare. Modellen ska utgå från barnets perspektiv och förövarens ansvar för våldet.

Konsekvenser och finansiering

Nya krav på bemanning och kompetens är kostnadsdrivande för de verksamheter som genomför insatsen skyddat boende. Ideella föreningar vars verksamhet i dag endast bygger på oavlönat arbete kommer exempelvis att behöva anställa personal. Utredningen bedömer att de flesta boenden som i dag bedriver verksamhet i form av skyddat boende, med hänsyn tagen till nödvändig kvalitetshöjning, kommer att kunna bedriva skyddat boende även fortsättningsvis. För kommunerna kommer de nya kraven att leda till högre arbetsbelastning. För staten kommer förslagen att leda till kostnader för IVO. Utredningens förslag innebär en tydlig ambitionshöjning och därför ska den s.k. finansieringsprincipen tillämpas. Genom statlig finansiering tillförs kommunerna resurser så att barn som vistas i skyddat boende tillsammans med en vårdnadshavare får skydd och stöd av god kvalitet.

Utredningen föreslår att författningsändringarna ska träda i kraft den 1 juli 2019.

Beredning

Ärendet har remitterats till Stadsledningskontoret, Socialnämnden, Utbildningsnämnden, Skarpnäcks stadsdelsnämnd, Spånga-Tensta stadsdelsnämnd och Södermalms stadsdelsnämnd.

Stadsledningskontoret

Stadsledningskontorets tjänsteutlåtande daterat den 3 maj 2018 har i huvudsak följande lydelse.

Stadsledningskontoret är i huvudsak positiv till utredningen och flertalet av dess förslag men ställer sig frågande till vissa delar och slutsatser. En central del i utredningen är att barns behov av skydd, stöd, vård och skolgång säkras. Stadsledningskontoret är positiv till förslaget om inrättandet av placeringsformen ”skyddat boende” och att barnet ska följas både inför, under och efter placeringen. Det bör leda till att barnet blir synliggjort och får sina behov tillgodosedda under tiden i boendet. Förslagen ligger i linje med kommunfullmäktiges mål för

verksamhetsområdet där *1.2 Alla barn i Stockholm har goda och jämlika uppväxtvillkor* och *4.4 Stockholm är en stad som respekterar och lever upp till barnets rättigheter i enlighet med FN:s barnkonvention.*

Skyddat boende blir en ny placeringsform

Stadsledningskontoret är positivt till utredningens förslag att socialnämnden ska få lämna medgivande till att ett barn som har två vårdnadshavare får placeras i skyddat boende när endast en av vårdnadshavarna samtycker till insatsen, om det krävs med hänsyn till barnets bästa.

Stadsledningskontoret ser däremot vissa risker med det nuvarande förslagets utformning som innebär att samtycke till placering i första hand ska försöka inhämtas från båda föräldrarna. Stadsledningskontoret instämmer inte i utredningens bedömning att ett samtycke till placering i skyddat boende i de allra flesta fall kommer att kunna erhållas från våldsutövaren. Erfarenheterna visar att det finns situationer då en vårdnadshavare inte kommer att ge samtycke till att barnet beviljas insatsen skyddat boende tillsammans med den våldutsatta föräldern. Stadsledningskontoret vill även poängtera att när det finns två vårdnadshavare blir handläggningen mer komplicerad när det krävs samtycke från båda vårdnadshavarna vid en placering. I det fall socialnämnden gör bedömningen att skyddsbehov föreligger och det finns skäl för en akut placering ska den våldutsatta informeras, om att innan nämnden kan godkänna att barnen kan följa med till det skyddade boendet, måste samtycke först försöka inhämtas från våldsutövaren. Det finns en uppenbar risk för att den som är utsatt inte längre vill/vågar ta emot hjälp. Om den vuxne inte vågar fullfölja placeringen och det finns allvarliga uppgifter om att barnet kan vara i behov av skydd kan socialnämnden ytterst behöva omhänderta barnet även om den våldutsatta föräldern drar tillbaka sin ansökan. Detta är enligt stadsledningskontoret inte förenligt med barnets bästa.

I den nationella strategin mot mäns våld mot kvinnor och hedersrelaterat våld och förtryck (SOU 2015:55, kapitel 5) sammanfattas aktuell forskning vad gäller förståelsen av våldets konsekvenser. Yttre förutsättningar som tillgång till bra skyddat boende samt praktisk/ekonomisk hjälp möjliggör ett uppbrott. Snabb och säker handläggning ger trygghet och ökar chansen för att den våldsatta personen ska våga ta emot erbjudande om skydd för sig själv och sina barn. Stadsledningskontoret anser att det i en akut situation vore det bättre att först flytta förälder och barn till säker plats och därefter, när personerna är i skydd, utreda och besluta om insatser.

Stadsledningskontoret ställer sig vidare tveksam till utredningens förslag att skyldigheten att erbjuda insatsen skyddat boende ska omfatta alla brottsoffer, inbegripet avhoppade gängmedlemmar som utsätts för hot och våld till följd av avhoppet. Polisen ansvarar inom ramen för sitt uppdrag för brottsoffer- och personsäkerhetsverksamhet. I de fall det bedöms vara nödvändigt ansvarar polisen för att erbjuda ett skyddat boende inom ramen för denna verksamhet. Det kan därmed ifrågasättas om alla brottsoffer bör omfattas av socialnämndens skyldighet att tillhandahålla skyddat boende.

Barnets rätt till skolgång ska säkerställas

Stadsledningskontoret ställer sig positiv till förslaget som innebär att barn i skyddat boende ska kunna fullfölja sin skolgång även när det saknas samtycke från båda vårdnadshavarna. Stadsledningskontoret vill däremot framföra att om det införs en rätt för barn i skyddade boenden att behålla sin placering i grund- och särskola, samt i gymnasie- och lärlingsutbildning, innebär detta ett nytt åtagande för kommunerna som måste finansieras. Huruvida hemkommunen får stå för dubbla kostnader styrs av reglerna om interkommunal ersättning och beror på om eleven är kvarskrivnen i hemkommunen eller inte. Stadsledningskontoret vill poängtera att även en tom skolplacering innebär kostnader för kommunerna.

Skyddade boenden ska vara tillståndspliktiga

Att införa ett tillståndskrav med Inspektionen för vård och omsorg (IVO) som tillståndsmyndighet, krav på att det ska finnas möjlighet till att få kontakt med personal dygnet runt och speciell barnkompetens på de boenden som tar emot medföljande barn är positivt vilket skapar bättre förutsättningar att skapa en likvärdighet i landet. Stadsledningskontoret är positivt till förslaget att särskilda utbildningsinsatser bör riktas till domstolar och familjerätter om barns situation i skyddade boenden.

Övrigt

Stadsledningskontoret instämmer i utredningens beskrivning att umgänge med en vårdnadshavare som samtidigt är misstänkt förövare är en riskfaktor för fortsatt våld. Barn har rätt att träffa båda sina föräldrar, men har inte alltid behov av det. Utredningen har inte i uppdrag att lämna förslag om hur umgäncesfrågan ska lösas. Stadsledningskontoret anser däremot att det är en mycket väsentlig fråga för att åstadkomma en säker och trygg tid i boendet. Regeringen bör tillsätta en utredning för att utvärdera umgäncesstöd och för att utveckla en modell för hur skyddet för barnen ska kunna säkras när umgänge ska ske.

Konsekvenser och finansiering

Utredningens förslag innebär en tydlig ambitionshöjning och stadsledningskontoret är positivt till att statlig finansiering tillförs kommunernas resurser. Om utredningens förslag genomförs i sin helhet kommer det att få betydande konsekvenser för kommunerna både avseende utökade kostnader för insatserna och för handläggningen av arbetet. Barnens utsatthet kommer troligen att bli mer tydlig när arbetet utvecklas vilket är bra. Kostnaderna för placeringarna kommer att öka när kraven på boendena höjs. Utredningen räknar med att placeringstiden ska minska med cirka en tredjedel något som stadsledningskontoret ställer sig tveksam till.

Stadsledningskontoret menar vidare att utredningen inte har tagit tillräcklig hänsyn till att många våldsutsatta ibland behöver flytta till flera ställen. Ett aktivare arbete med tätare kontakt med familjerna kan påverka placeringstiderna något, men det finns fler faktorer som har betydelse. En viktig faktor är bostadsmarknaden och möjligheten att få egen bostad. Kostnaderna för placeringar i skyddat boende har redan stigit i Stockholms stad. Stadsledningskontoret saknar även uppskattade kostnader om insatsen skyddat boende ska omfatta alla brottsoffer, inklusive avhoppade gängmedlemmar, vilket måste kostnadsberäknas särskilt. Stadsledningskontoret tror inte att de föreslagna finansiella förstärkningarna kommer att täcka kostnaderna för alla förslagen.

Socialnämnden

Socialnämnden beslutade vid sitt sammanträde den 17 april 2018 att godkänna förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen samt att omedelbart justera beslutet.

Särskilt uttalande gjordes av Andréa Ström m.fl. (alla M) och Frida Johansson m.fl. (alla L), *bilaga 1*.

Ersätтарыttrande gjordes av Claes Nyberg (C) och Sofia Modigh (KD) i enlighet med det gemensamma särskilda uttalandet från Moderaterna och Liberalerna.

Socialförvaltningens tjänsteutlåtande daterat den 21 mars 2018 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen ställer sig positiv till att utredningen så tydligt lyfter barnets perspektiv och rättigheter. Förslaget att skyddat boende ska regleras i socialtjänstlagen och definieras juridiskt är välkommet ur kvalitetssynpunkt och tydliggör socialtjänstens ansvar. Idag är variationen stor på olika skyddade boenden avseende lämpligheten för att ta emot barn.

Utredningen föreslår att skyddat boende inte ska vara en insats som enbart riktar sig till personer som utsatts för våld i en nära relation utan även kunna ta emot exempelvis avhoppare från kriminella gäng. Förvaltningen menar att det i praktiken kan bli svårt att hitta ett lämpligt skyddat boende för kriminella vuxna, med hänsyn till de övriga som bor i boendet. Placering av kriminella vuxna som behöver skydd exempelvis för att de är avhoppare från gäng bör därför placeras enligt särskild ordning och inte i boenden tillsammans med våldsutsatta i nära relation.

Det är positivt att utredningen föreslår att kvalitetskrav ska ställas och att skyddade boenden ska bli tillståndspliktiga. Likaså är det bra att det i utredningen tydliggörs vad som bör ingå i utredningen av barnets behov avseende våldet, våldets konsekvenser och barnets behov av stöd och hjälp. Även om detta är områden som borde belysas redan med gällande lagstiftning och utifrån Barns behov i centrum, BBIC, som används av nästan alla kommuner i Sverige, så visar granskningar ändå att det alltför ofta finns brister. Det gäller även förslaget om att insatser ska samordnas så att de inte motverkar varandra i de fall insatser ges till flera i en familj.

Idag uppstår i vissa fall svårigheter när ett barn som bor i skyddat boende ska ha umgänge med den förälder som har utövat våld. Förslaget att Socialstyrelsen ska utveckla en modell för barns umgänge med en misstänkt förövare som utgår från barnets perspektiv och förövarens ansvar för våldet kommer förhoppningsvis att framöver kunna underlätta arbetet med svåra avvägningar och bedömningar. Även de utbildningsinsatser om barns situation i skyddat boende som föreslås för domstolar och familjerätter är behövliga och välkomna.

Det är positivt att barnets tillgång till hälso- och sjukvård lyfts och säkerställs. Även i samband med andra typer av placeringar har det framkommit att hälsofrågor lätt kommer i skymundan och vi vet att hälsan hos placerade barn och våldsutsatta barn är sämre än hos andra barn i samma åldersgrupp. Detsamma gäller säkerställandet av barnets rätt till skolgång i samband med placering i skyddat boende. Där ser dock förvaltningen att bristande samverkan mellan skola och socialtjänst inte är det enda hindret för en obruten och fungerande skolgång. Även till exempel rädslor för att våldsutövaren ska få reda på var barnet är spelar in och försvårar. En annan faktor är att det ibland kan vara svårt för barnet att börja en ny skola, vara där ett par månader – utan att kunna berätta var hen bor eller hur länge hen ska stanna i skolan – och sedan byta skola igen vid utflyttning från det skyddade boendet. Ett förslag som har lyfts i andra sammanhang har varit att skapa undervisningslösningar i de skyddade boendena i vissa fall.

En utmaning med förslaget är den del där det läggs fram att barnet inte längre ska betraktas som medföljande till sin vårdnadshavare, utan istället ska placeras på det skyddade boendet med samtycke från båda vårdnadshavarna. Det finns dock en osäkerhet kring utredningens bedömning att de flesta våldsutövare kommer att samtycka till vården. Om samtycke från båda vårdnadshavarna saknas ska socialnämnden, enligt utredningen, göra en bedömning om placering i skyddat boende ändå ska ske utifrån barnets bästa. I utredningen beskrivs dock inte hur barnets bästa ska tolkas i detta sammanhang och det saknas kriterier. Det riskerar att leda till godtycke och brister i likställigheten, i synnerhet som ärendet inte ska lyftas till domstol utan beslutet ska kunna delegeras till socialnämndens ordförande. En fråga som väcks är om utredningens tanke är att socialtjänsten i samtliga fall ska utgå från den våldsutsatta vårdnadshavarens berättelse och att det alltid ska antas vara till barnets bästa med en placering i skyddat boende. Det är dock inte beskrivet i utredningen och behöver i så fall förtydligas. En försvårande faktor är dessutom att det inte alltför sällan handlar om familjer som socialtjänsten inte har kännedom om sedan tidigare. Det innebär att kunskaperna om barnet och situationen är begränsade vid den tidpunkt som bedömningen måste göras och beslutet fattas.

Ännu en risk är att den våldsutsatta vårdnadshavaren tar tillbaka sin ansökan om skyddat boende när information ges om att samtycke från den andra vårdnadshavaren måste inhämtas. Enligt nuvarande regelverk kan den våldsutsatta vårdnadshavaren och barnet komma i säkerhet på skyddat boende innan den andra vårdnadshavaren får veta att den våldsutsatta har sökt hjälp. Nu riskerar den våldsutsatta att den andra vårdnadshavaren informeras, att inget samtycke lämnas och att socialtjänsten kanske bedömer att det inte finns tillräcklig grund för ett beslut om placering av barnet utan den andra vårdnadshavarens samtycke. Det är inte helt osannolikt att flera föräldrar som utsatts för våld kommer att välja att återgå till hemmet framför att själv åka till skyddat boende medan barnet ensamt återgår till hemmet. Risken är alltså att den våldsutsatta och barnet åker hem till en förövare som nu är informerad om att den våldsutsatta har berättat och sökt hjälp.

Ovanstående kan innebära att socialtjänsten inte ens kommer så långt som till en bedömning om ifall barnet ska placeras utan samtycke från den andra vårdnadshavaren eller inte. Bara den teoretiska möjligheten att det skulle kunna bli så riskerar att leda till att den våldsutsatta vårdnadshavaren återtar sin ansökan om bistånd. En farhåga i ett sådant läge är att socialtjänsten inte kan lösa situationen på annat sätt än att istället erbjuda den våldsutsatta bistånd i form av hotell eller vandrarhem, dit barnet kan följa med utan att den andra vårdnadshavaren informeras på förhand och utan krav på samtycke. Detta skulle leda till en än mer utsatt situation för barnet än vad som skulle ha varit fallet på ett skyddat boende.

Även i det fall där den andra vårdnadshavaren samtycker kan det uppstå svårigheter, då samtycke kan återtas. Det krävs i många fall ett omfattande motiverande arbete med vårdnadshavare för att ett samtycke ska kvarstå. Ett samtycke i de här fallen kan också leda till att en våldsutövare ges möjlighet att ändra sig och kanske stipulera villkor för den våldsutsatta för att ge sitt fortsatta samtycke.

Ännu en svårighet vid en placering med samtycke är undertecknandet av barnets vårdplan. I vårdplanen ska vårdens innehåll framgå och en vårdplan som görs utifrån en placering på skyddat boende bör rimligen ha en koppling till våldet. Båda vårdnadshavarna ska underteckna vårdplanen. Att en våldsutövare undertecknar en vårdplan som beskriver stöd och hjälp utifrån konsekvenser av våld, skulle i princip innebära att hen skriftligen skriver under på att våld förekommit. Då få våldsutövande vårdnadshavare brukar medge att våld har förekommit, kommer det sannolikt i många ärenden att bli svårt att upprätta adekvata vårdplaner och genomföra vården.

Omprövning av vården föreslås ske efter en månad, vilket förvaltningen bedömer vara svårgenomförbart, med hänsyn till den tid den praktiska handläggningen med en sådan omprövning tar. Förslaget innebär att frågan om omprövning i det läget skulle behöva lyftas och börja utredas redan i samband med placeringen.

I utredningen föreslås även att ansvaret för skyddat boende till våldsutsatta asylsökande ska flyttas över från Migrationsverket till socialnämnden i vistelsekommunen. Kommunen ska ha rätt till ersättning från Migrationsverket för kostnader vård placering på skyddat boende. Ansvar för boende för våldsutsatta asylsökande blir, om förslaget går igenom, en helt ny uppgift för kommunerna.

I utredningen beskrivs som en lösning på boendefrågan efter placeringen att våldsutövaren i första hand bör flytta från den gemensamma bostaden. Det är lätt att se att det är det moraliskt riktiga i detta, men det kan vara svårgenomförbart i praktiken. Främst då den våldsutsatta i många fall inte vågar bo i den gemensamma bostaden eftersom våldsutövaren känner till adressen. Dels därför att våldsutövare inte alltid är motiverade till att lämna över den gemensamma bostaden till den våldsutsatta.

De utredningsförslag som läggs fram i utredningen kommer att medföra utökad ansvar och ökade kostnader för kommunerna. Det är därför positivt att det föreslås att staten ska bidra med finansiering av utredningens förslag genom ökade ramanslag till kommunerna. Förvaltningen bedömer dock att ökningen av kostnaderna är för lågt räknade i förslaget.

Utbildningsnämnden

Utbildningsnämnden beslutade vid sitt sammanträde den 17 april 2018 att överlämna förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen

Särskilt uttalande gjordes av Lotta Edholm m.fl. (alla L) och Cecilia Brinck m.fl. (alla M), *bilaga 1*.

Ersätтарыttrande gjordes av John Kåberg (C) och Christian Carlsson (KD) i enlighet med det gemensamma särskilda uttalandet från Liberalerna och Moderaterna.

Utbildningsförvaltningens tjänsteutlåtande daterat den 22 mars 2018 har i huvudsak följande lydelse.

Utredningens förslag innebär bland annat att barnets rätt till skolgång under vistelse i skyddat boende ska säkerställas. När barnet behöver byta skola till följd av placeringen behöver, idag, båda vårdnadshavarna ge samtycke. När det inte är möjligt att uppnå samtycke från båda vårdnadshavarna föreslår utredningen att socialnämnden ska få besluta om åtgärden med bara en vårdnadshavares samtycke, om det krävs med hänsyn till barnets bästa. Detta ser förvaltningen positivt på.

Förvaltningen kan se att det också finns ett behov av att, på samma sätt som i stycket ovan, säkerställa barnets rätt till förskola under vistelse i skyddat boende (se förslag 6 kap. 13a § p.6 FB). När det inte är möjligt att uppnå samtycke från båda vårdnadshavarna bör därför socialnämnden även få besluta om åtgärden – val eller byte av förskoleenhet med anledning av att barnet placerats enligt 6 kap. 1a § socialtjänstlagen - med bara en vårdnadshavares samtycke, om det krävs med hänsyn till barnets bästa.

Förvaltningen ser allvarligt på att eleven kan behöva umgås med den vårdnadshavare med umgängesrätt när denna vårdnadshavare är själva anledningen till att barnet blivit placerat i skyddat boende. Detta är inte acceptabelt ur ett barnrättsperspektiv. Förvaltningen välkomnar utredningens förslag att regeringen bör uppdraga åt Socialstyrelsen att utveckla en modell för barns umgänge med en misstänkt förövare som utgår från barnets perspektiv och förövarens ansvar för våldet, samt att regeringen bör låta utreda hur bestämmelsen om umgängesstöd tillämpas i praktiken.

Förvaltningen vill i samband med ovanstående understryka vikten av att skol- och förskolepersonal inte ska behöva hantera vardagliga situationer som är relaterade till umgängesrätt. Med barnets bästa för ögonen anser förvaltningen att den vårdnadshavare som eleven i och med boendeplaceringen ska skyddas från ska avhändas rätten att hämta barnet från förskola, skola och fritidshem, delta vid utvecklingsamtal eller andra aktiviteter på förskola och skola under den tid som skyddsplacering fortgår.

Utredningen föreslår att elev som vistas i skyddat boende i en annan kommun än hemkommunen, på samma sätt som elever som vistas i HVB, Hem för vård eller boende, ska ha rätt att bli mottagen i en grundskola eller grundsärskola där eleven vistas, (10 kap. 25 § skollagen) och att detta ska förtydligas med tillägget ”eller i ett skyddat boende enligt 6 kap. 1a § socialtjänstlagen”. Detta ställer sig förvaltningen bakom och föreslår att man i enlighet med detta förslag också förtydligar barnets rättighet att bli mottagen i förskola med offentlig huvudman i en annan kommun än hemkommunen (8 kap. 13 § skollagen). Förtydligandet, i 8 kap. 13 § skollagen, skulle förslagsvis kunna vara tillägget: ”Ett barn som vistas i ett skyddat boende enligt 6 kap. 1a § socialtjänstlagen (2001:453) och som är beläget i en annan kommun än hemkommunen har rätt att bli mottagen i den kommun där barnet ska vistas.”

Enligt utredningens förslag ska rätten till skolskjuts i samband med placering i skyddat boende förstärkas. Förvaltningen vill här klarlägga att denna rätt regleras i skollagen.

Skolskjuts beviljas inte över kommungränser. Eventuell transport till och från tillfällig skola och/eller tillfälligt skyddsboende, oavsett avstånd och kommungränser, kan inte belasta skolans budget utan måste hanteras och bekostas av den instans som placerat eleven i skyddat boende. Inom ramen för skolans uppdrag och skolpengsbaserade budget finns inget utrymme för finansiering av oförutsedda transporter till tillfälliga boenden.

Skarpnäcks stadsdelsnämnd

Skarpnäcks stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 12 april 2018 att överlämna förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen.

Skarpnäcks stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 12 mars 2018 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen instämmer med utredningens slutsats om att barnrättsperspektivet behöver utvecklas och förstärkas i arbetet med våld i nära relationer då insatser ofta utgår från den vuxna våldsutsatta personens behov av stöd och skydd. Förvaltningen anser att barnets behov och barnets ställning som brottsoffer behöver få en mer framträdande roll i arbetet. Utredningen föreslår olika förslag som syftar till att åstadkomma detta, bland annat att placering i skyddat boende ska föregås av formellt beslut om placering av barn i skyddat boende, vilket skiljer sig från arbetets nuvarande utformning.

Beslut om skyddat boende för barnet

I nuläget fattas inte beslut för placering gällande barnet, utan vårdnadshavare väljer själv om barnet följer med. Handläggare inom verksamhetsområdet barn och unga skulle behöva ta ställning till barnets behov av akut skydd från annan vårdnadshavare baserat på en förälders utsaga, vilket i praktiken kan vara svårt att få stöd för i lagstiftningen. Ett beslut om placering för barnet kan antingen genomföras som en frivillig insats där båda vårdnadshavare samtycker eller som ett beslut med tvång utifrån barnets bästa enligt lagen om särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU). Det är förvaltningens erfarenhet att vårdnadshavare sällan samtycker till att barnet ska placeras i skyddat boende. Förvaltningen delar därmed inte utredningens slutsats om att vårdnadshavare i de allra flesta fall kommer att samtycka till insatsen. Ett samtycke från en våldsutövande förälder innebär oftast att personen behöver medge att våld utövas och att ett skyddsbehov finns, vilket sällan sker i det akuta skedet. Förvaltningen menar därför att ett beslut om placering av barn i skyddat boende i praktiken kan leda till att fördröja åtgärd för en familj i akut behov av skydd och i värsta fall även leda till att våldsutövande förälder får kännedom om ansökan om skydd innan skyddsåtgärder kan vidtas.

I förslaget framgår att insatsen om skyddat boende enbart ska erbjudas till barn tillsammans med en vuxen vårdnadshavare. Detta innebär att insatsen inte kommer att kunna erbjudas till barn som är i behov av skydd och stöd till följd av hedersrelaterat våld och förtryck.

Barnets tillgång till hälso- och sjukvård

Förvaltningen instämmer med utredningens resonemang om att hälso- och sjukvård behöver möjliggöras i större utsträckning. Förvaltningen ser dock en svårighet i att vissa insatser kan behöva samtycke från båda vårdnadshavare vilket kan vara svårt att tillhandahålla medan barnet vistas i skyddat boende utifrån att vårdnadshavare i vissa fall skulle behöva medge barnets utsatthet för våld samt skulle innebära att adress röjs i samband med inhämtning av samtycke.

Ekonomiska förutsättningar

Åtgärderna innebär att insatsen skyddat boende kommer att innehålla fler aspekter vilket sannolikt kommer att innebära en höjning av dygnskostnaderna för boendena, exempelvis om boendena ska ha särskilda barnansvariga personer. Handläggningen kan också medföra ett behov av ökade personella resurser om beslut gällande placering av barn i skyddat boende ska fattas.

Förvaltningen instämmer med att betänkandets intention att stärka barnrättsperspektivet i handläggningen och insatser gällande våld i nära relationer och instämmer med de förslag som utredningen föreslår med undantag för de förslag som lyfts ovan. Förvaltningen föreslår att detta tjänsteutlåtande lämnas som svar till remissen.

Spånga-Tensta stadsdelsnämnd

Spånga-Tensta stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 26 april 2018 att överlämna förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen.

Särskilt uttalande gjordes av Åsa Nilsson Söderberg (L), *bilaga 1*.

Spånga-Tensta stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 27 mars 2018 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen är positiv till förslagen om författningsändringarna i betänkandet Ett fönster av möjligheter - Stärkt barnrättsperspektiv för barn i skyddat boende. Detta då det förbättrar villkoren för barn vid beslut om och under vistelse i skyddat boende. Vidare är det positivt att barn i skyddat boende får tillgång till hälso- och sjukvård, särskilt barn- och ungdomspsykiatri.

Förvaltningen ser fortsatta svårigheter i att säkerställa skolgång för barn i skyddat boende då detta handlar om vårdnadshavarens ansvar och möjligheter att följa barnen till skola även med förändrad lagstiftning.

Vidare ser förvaltningen praktiska svårigheter med att till exempel fatta beslut för barnet vid delad vårdnad, speciellt vid akut placering i skyddat boende. Utredning om båda vårdnadshavarnas, även den våldsutövandes, föräldraförmåga ska då ske parallellt med insatsen och utifrån barnets behov. Samordning av beslut för vårdnadshavaren och barnet/barnen behöver även ske. Hur detta ska ske praktiskt behöver utarbetas och implementeras. Förvaltningen tror att handläggningskostnaderna kommer att överstiga de uppskattade kostnaderna i utredningen.

Förvaltningen anser även att det är positivt att det ställs kvalitetskrav på skyddat boende men ser även att detta kan komma att innebära ökade kostnader för placeringar i skyddat boende för förvaltningen. Vidare önskar förvaltningen att tillgången till skyddande boende, som uppfyller kvalitetskraven, säkerställs innan ändringarna träder i kraft.

Södermalms stadsdelsnämnd

Södermalms stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 19 april 2018 att överlämna förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen.

Södermalms stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 19 mars 2018 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen är positiv till betänkandet och delar dess slutsats att barnen i skyddat boende behöver synliggöras. Utredningen lyckas belysa frågan samt utmaningarna på ett konkret och relevant sätt med förslag på åtgärder.

Det är också bra att det i betänkandet lyfts fram att barn som placerats i skyddat boende ska ges möjlighet att gå kvar i sin förskola och skola. En fungerande skolgång och möjlighet att delta i förskolan kan utgöra viktiga skyddsfaktorer.

Reservationer m.m.

Socialnämnden

Särskilt uttalande gjordes av Andréa Ström m.fl. (alla M) och Frida Johansson m.fl. (alla L) enligt följande.

Vi vill först och främst tacka socialförvaltningen för detaljerade och initierade synpunkter som vi hoppas att regeringen tar vara på under den fortsatta beredningen av ärendet.

Vi vill därtill lägga att betydelsen av en välfungerande skolgång inte går att överskatta för de barn som befinner sig i skyddat boende.

Skollagen är tydlig med att varje elev har rätt till skolgång, och skolplikten gäller.

Detsamma gäller alla barns rätt att ta del av den allmänna förskolan vid tre års ålder.

Utredningen identifierar och beskriver dagens situation, där alla barn inte får tillgång till förskolan, och där elevers skolgång avbryts i veckor, eller till och med i månader.

Barnen befinner sig olika lång tid i de skyddade boendena, från dagar till månader och år, avbrottet från studier och förskola kan därmed bli långt. Det är oerhört avgörande att barnens skolgång inte blir lidande på grund av deras skyddsbehov. Det är därför alarmerande att utredningen inte tydligare klargör kommunernas absoluta ansvar för skolpliktsbevakning. När en elev uteblir från skolan ska skolan direkt uppmärksamma detta, liksom att samarbete mellan socialnämnden och utbildningsnämnden ska finnas gällande placerade barn. Det torde därmed stå klart väldigt snabbt för både socialnämnd och utbildningsnämnd att ett skolpliktigt barn placerats på ett skyddat boende. Kommunen ska därefter omedelbart tillse att elevens skolgång fortsätter med så små avbrott som möjligt.

Detsamma gäller tillgången till den allmänna förskolan. Att förskola är en frivillig del av utbildningsväsendet betyder inte att det är frivilligt för kommunen att tillhandahålla det.

Kommunen ska självklart ge barnen möjlighet att ta del av förskolans pedagogiska innehåll. När barn placeras på skyddat boende bör det därför utredas huruvida de kan gå kvar på sin tidigare förskola eller om de av säkerhets- eller praktiska skäl ska få tillgång till en annan förskoleplats.

Samarbetet mellan socialnämnd och utbildningsnämnd och dess funktioner är avgörande för att barnens rätt till utbildning ska säkerställas. Kommunerna ansvarar för både förskola, grundskola och gymnasieskola, liksom sociala insatser och borde därmed ha alla förutsättningar för att tillgodose barnens rätt till utbildning och upprätthålla skolplikten. Att detta inte sker på ett systematiserat sätt idag skadar barnens utveckling, möjlighet till kunskapsinläring och framtidsutsikter. Detta är ett förbiseende som bara kan förklaras med den status som kvinnojourer haft historiskt, liksom synen kvinnor i allmänhet och på våld inom hemmet i synnerhet. Den synen gäller som tur var inte idag, och alla människors rätt till en trygg tillvaro står nu i centrum. Därmed borde också barnens rätt till en utbildning fastslås slutgiltigt och kommunernas ansvar för detta. Det är allvarligt att denna utredning inte slutgiltigt fastställer att detta är något som ska lösas skyndsamt vid alla placeringar, och de praktiska och lagstiftningsmässiga ändringar som behöver göras för att genomföra det.

Utbildningsnämnden

Särskilt uttalande gjordes av Lotta Edholm m.fl. (alla L) och Cecilia Brinck m.fl. (alla M) enligt följande.

Vi vill först och främst tacka utbildningsförvaltningen för synpunkter som vi hoppas att regeringen tar vara på under den fortsatta beredningen av ärendet.

Vi vill därtill lägga att betydelsen av en välfungerande skolgång inte går att överskatta för de barn som befinner sig i skyddat boende.

Skollagen är tydlig med att varje elev har rätt till skolgång, och skolplikten gäller. Detsamma gäller alla barns rätt att ta del av den allmänna förskolan vid tre års ålder. Utredningen identifierar och beskriver dagens situation, där alla barn inte får tillgång till förskolan, och där elevers skolgång avbryts i veckor, eller till och med i månader.

Barnen befinner sig olika lång tid i de skyddade boendena, från dagar till månader och år, avbrottet från studier och förskola kan därmed bli långt. Det är oerhört avgörande att barnens skolgång inte blir lidande på grund av deras skyddsbehov. Det är därför alarmerande att utredningen inte tydligare klargör kommunernas absoluta ansvar för skolpliktsbevakning. När en elev uteblir från skolan ska skolan direkt uppmärksamma detta, liksom att samarbete mellan socialnämnden och utbildningsnämnden ska finnas gällande placerade barn. Det torde därmed stå klart väldigt snabbt för både socialnämnd och utbildningsnämnd att ett skolpliktigt barn placerats på ett skyddat boende. Kommunen ska därefter omedelbart tillse att elevens skolgång fortsätter med så små avbrott som möjligt.

Detsamma gäller tillgången till den allmänna förskolan. Att förskola är en frivillig del av utbildningsväsendet betyder inte att det är frivilligt för kommunen att tillhandahålla det. Kommunen ska självklart ge barnen möjlighet att ta del av förskolans pedagogiska innehåll. När barn placeras på skyddat boende bör det därför utredas huruvida de kan gå kvar på sin tidigare förskola eller om de av säkerhets- eller praktiska skäl ska få tillgång till en annan förskoleplats.

Samarbetet mellan socialnämnd och utbildningsnämnd och dess funktioner är avgörande för att barnens rätt till utbildning ska säkerställas. Kommunerna ansvarar för både förskola, grundskola och gymnasieskola, liksom sociala insatser och borde därmed ha alla förutsättningar för att tillgodose barnens rätt till utbildning och upprätthålla skolplikten. Att detta inte sker på ett systematiskt sätt idag skadar barnens utveckling, möjlighet till kunskapsinläring och framtidsutsikter. Detta är ett förbiseende som bara kan förklaras med den status som kvinnojourer haft historiskt, liksom synen kvinnor i allmänhet och på våld inom hemmet i synnerhet. Den synen gäller som tur var inte idag, och alla människors rätt till en trygg tillvaro står nu i centrum. Därmed borde också barnens rätt till en utbildning fastslås slutgiltigt och kommunernas ansvar för detta. Det är allvarligt att denna utredning inte slutgiltigt fastställer att detta är något som ska lösas skyndsamt vid alla placeringar, och de praktiska och lagstiftningsmässiga ändringar som behöver göras för att genomföra det.

Spånga-Tensta stadsdelsnämnd

Särskilt uttalande gjordes av Åsa Nilsson Söderberg (L) enligt följande.

Betydelsen av en välfungerande skolgång går inte att överskatta för de barn som befinner sig i skyddat boende. Skollagen är tydlig med att varje elev har rätt till skolgång, och skolplikten gäller. Detsamma gäller alla barns rätt att ta del av den allmänna förskolan vid tre års ålder.

Utredningen identifierar och beskriver dagens situation, där alla barn inte får tillgång till förskolan, och där elevers skolgång avbryts i veckor, eller till och med i månader.

Barnen befinner sig olika lång tid i de skyddade boendena, från dagar till månader och år. Avbrottet från studier och förskola kan därmed bli långt. Det är oerhört avgörande att barnens skolgång inte blir lidande på grund av deras skyddsbehov. Det är därför alarmerande att utredningen inte tydligare klargör kommunernas absoluta ansvar för skolpliktsbevakning. När en elev uteblir från skolan ska skolan direkt uppmärksamma detta, liksom att samarbete mellan socialnämnden och utbildningsnämnden ska finnas gällande placerade barn. Det torde därmed stå klart väldigt snabbt för både socialnämnd och utbildningsnämnd att ett skolpliktigt barn placerats på ett skyddat boende. Kommunen ska därefter omedelbart tillse att elevens skolgång fortsätter med så små avbrott som möjligt.

Detsamma gäller tillgången till den allmänna förskolan. Att förskola är en frivillig del av utbildningsväsendet betyder inte att det är frivilligt för kommunen att tillhandahålla det. Kommunen ska självklart ge barnen möjlighet att ta del av förskolans pedagogiska innehåll. När barn placeras på skyddat boende bör det därför utredas huruvida de kan gå kvar på sin tidigare förskola eller om de av säkerhets- eller praktiska skäl ska få tillgång till en annan förskoleplats.

Samarbetet mellan socialnämnd och utbildningsnämnd och dess funktioner är avgörande för att barnens rätt till utbildning ska säkerställas. Kommunerna ansvarar för både förskola, grundskola och gymnasieskola, liksom sociala insatser och borde därmed ha alla förutsättningar för att tillgodose barnens rätt till utbildning och upprätthålla skolplikten. Att detta inte sker på ett systematiserat sätt idag skadar barnens utveckling, möjlighet till kunskapsinläring och framtidsutsikter. Detta är ett förbiseende som bara kan förklaras med den status som kvinnojourer haft historiskt, liksom synen kvinnor i allmänhet och på våld inom hemmet i synnerhet. Den synen gäller som tur var inte idag, och alla människors rätt till en trygg tillvaro står nu i centrum. Därmed borde också barnens rätt till en utbildning fastslås slutgiltigt och kommunernas ansvar för detta. Det är allvarligt att denna utredning inte slutgiltigt fastställer att detta är något som ska lösas skyndsamt vid alla placeringar, och de praktiska och lagstiftningsmässiga ändringar som behöver göras för att genomföra det.